

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ТҰҢҒЫШ ПРЕЗИДЕНТІ - ЕЛБАСЫНЫҢ ҚОРЫ

«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ – 2017»

студенттер мен жас ғалымдардың
XII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

XII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ – 2017»

PROCEEDINGS

of the XII International Scientific Conference
for students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION - 2017»

14th April 2017, Astana

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**«Ғылым және білім - 2017»
студенттер мен жас ғалымдардың
XII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2017»**

**PROCEEDINGS
of the XII International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2017»**

2017 жыл 14 сәуір

Астана

УДК 378

ББК 74.58

Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2017» студенттер мен жас ғалымдардың XII Халықаралық ғылыми конференциясы = The XII International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2017» = XII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2017». – Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2017. – 7466 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-827-6

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 378

ББК 74.58

ISBN 978-9965-31-827-6

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2017

МОНОҚАЛАЛАРДЫ ДАМУДАҒЫ ӨНДІРІСТІК КҮШТЕРДІ ШОҒЫРЛАНДЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Садыкова А.Ж.

dakos.91@mail.ru

магистрант Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші – Ауезова З.Т., г.ғ.к., доцент Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана,
Қазақстан

Қазіргі таңда елімізде жалпы 27 моноқала бар екені тіркеліп отыр. Осы қалалардағы туындап отырған мәселеле моноқалаларды дамытудағы өндірістік күштерді шоғырландыру. Моноқалаларды дамыту – тек аймақтардағы әлеуметтік, экономикалық мәселелердің шешілуіне ғана емес, сонымен қатар, өндірістік күштерді орналастыру мәселелерін де шешуге мүмкіндік береді. Моноқалаларды дамыту арқылы тұрақты дамудың үш негізгі мақсатына қол жеткізуге болады: экономиканың тиімділігі, әлеуметтік тепе-теңдік және қоршаған ортаның тұрақтылығы, себебі Қазақстандағы өндірістік күштер мен еңбек күшінің оннан бірі осы қалаларда орналасқан.

Елімізде жоғары деңгейде ұйымдастырылған урбандалған аймақтардың болмауы (заманауи қалалық инфрақұрылымдардың шоғырлануы, ақпарат каналдары, елді мекендердегі экологиялық қолайлы өмір т.б.) болашақ ресурстардың дамуына, яғни біліктілігі жоғары, мобильді жұмыс күшінің жетіспеуінің, инновациялық технологиялардың және ақпарат көздерінің шоғырлануына көп кедергі келтіруде [1].

Осыған байланысты 2012 жылдың 25 мамырында Үкіметте «Моноқалаларды дамытудың 2012-2020 жылдарға арналған бағдарламасы» қабылданды. Осы бағдарлама бойынша, моноқала дегеніміз – бұл бір немесе бірнеше (көп емес) қала құраушы, бір бейінді және шикізаттық бағыттағы қаланың экономикалық және әлеуметтік жағдайын айқындайтын кәсіпорындарда еңбекке жарамды халықтың және өнеркәсіп өндірісінің негізгі бөлігі (20 пайыздан астамы) шоғырландырылған қала.

Моноқалалар санатына тұрғындарының саны 10 мыңнан 200 мыңға дейін адамы бар:

1) қаланың негізінен өңдеу секторының қала құраушы кәсіпорындарының өнеркәсіп өндірісінің көлемі жалпы қалалық өндіріс көлемінің 20 пайыздан астамын құрайтын (мономамандандыру);

2) қаланың қала құраушы кәсіпорындарында жұмыспен қамтылған халықтың 20 пайыздан астамы жұмыс істейтін;

3) қала құраушы кәсіпорындары жартылай істейтін немесе мүлдем істемейтін өлшемдердің бірімен сипатталатын қалалар кіреді [4].

Бағдарламаның бір артықшылығы – жүзеге асуы тиіс мерзім аралығында дамытылуы тиіс қалалар санының оңтайлы мөлшері таңдалып алынған. Себебі мұндай қысқа уақыт аралығында республикадағы барлық 87 қаланың дамуын қамтамасыз ету мүмкін емес болар еді. Моноқалаларды дамыту аймақтардың өзіндік ұйымдастырылуына, ресурстардың тиімді пайдалануын іске асыруға, экономикалық даму аймақтарының қалыптасуына және ұзақ мерзімді дамуда барлық инфрақұрылымдардың жақсаруына жағдай жасайды.

Еліміздегі өндірістік күштерді шоғырландырудағы ең басты мәселе – елдің аймақтары түрлі деңгейде дамыған және экономикалық, әлеуметтік даму деңгейлеріндегі айырмашылық күн санап өсуде. Кеңестік дәуірдегі және өтпелі кезеңдегі Қазақстанның аймақтық саясатында теңестіруші қағида басым болды. Алайда, әлемдік тәжірибе көрсеткендей, экономикалық дамуды ынталандыру арқылы аймақтарды теңестіру нәтиже бермейді. Нарықтық экономикаға байланысты бизнестің дамуы бәсекелестік қабілеті бар аймақтарды таңдайды. Өз таңдауында ол көлеміне, экономикалық тұрғыдан тиімді орналасуына, даму жағдайын жақсартатын мүмкіндіктерді және жоғары маманданған кадрлармен жұмысшы күшіне сүйенеді [2]. Сондықтан, моноқалаларды дамыту бағдарламасының басты мақсаты –

аймақтардағы экономикалық дамуды белсендендіру, яғни тек ірі өндіруші ғана емес, өңдеуші шағын және орта бизнестің дамуына ықпал жасай отырып, дамыту көзделіп отыр.

Елімізде түрлі бағдарламалар жасауда әлі де ескі жүйенің қалдықтары кездесіп отыратынын мойындауымыз керек. Себебі, еліміздегі шағын қалаларды дамыту әлі де ескі өндіріс түрлерін дамытуға негізделген. Мұны жоғарыда аталған бағдарламадан да көруге болады. Мысалы, мемлекеттік бағдарламада өңдеуші сала бойынша 27 моноқаланың тек алтауына ғана терең қамтылған, олар: химия өнеркәсібі бойынша – Серебрянск, қара және түсті металлургия бойынша – Ақсу, Жезқазған, Сәтпаев, Теміртау, машина жасау бойынша – Степногорск және бір моноқала – Курчатов ғылыми-тәжірибелік орталық ретінде танылған. Ал, бағдарламаға енген басқа 21 моноқаланың барлығы да, одақ кезіндегі өндіруші өнеркәсіп орындары жұмыс істейтін қалалар болып табылады [4].

Атақты американдық әлеуметтанушы Э.Тоффлер өзінің «Үшінші толқын» еңбегінде «Ақпарат пен білім басты стратегиялық ресурстарға айналуға. Бұл, ең біріншіден, өндірістік күштерді аумақтық орналастырудағы күрделі өзгерістерге алып келеді. Егер индустрияландыруға дейінгі кезеңде қалалар сауда жолдарының түйісу нүктелерінде пайда болса, индустрияландыру кезеңінде – шикізат пен энергия көздері маңында, ал постиндустрияландыру кезеңінде – ғылыми орталықтар мен ірі зерттеу орталықтарының маңында орналасады» [3] деген болатын. Бұған бір дәлел – АҚШ-тағы Кремний алқабы.

Сондықтан, ел аймақтарындағы күрделенген әлеуметтік және экономикалық мәселелердің шешімін табу үшін тек ескі өндіріс түрлерін дамытуға басымдық беру аз, сондықтан аймақтық қалаларда, әсіресе, шағын және орта қалаларда шын мәнінде инновациялық болып табылатын өнім түрлерін шығаруды және осы талапқа сай адам капиталын аймақтарда қалыптастыруды қазірден қолға алу қажет.

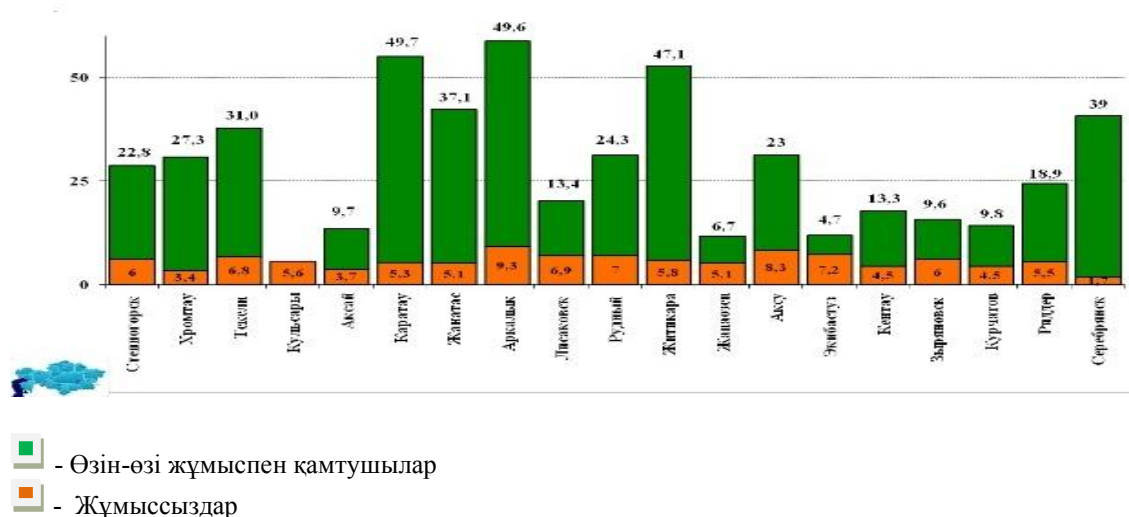
Еліміздегі моноқалалардың негізгі мәселелерін мынадай үш топқа біріктіруге болады:

1. Экономикалық мәселелер:

- негізгі қала құраушы кәсіпорындардың жұмысының тоқтауы немесе оған қауіп төнуі (өндіруші кәсіпорындардың кен орындарының тозуы, бәсекеге қабілетсіз өнім);
- қала экономикасының төменгі деңгейде әртараптануы;
- қала тұрғындарының қала құраушы кәсіпорындардан жоғары деңгейдегі тәуелділігі;
- қала бюджетінің қала құраушы негізгі кәсіпорынан түсетін салықтардан тәуелді болуы.

2. Әлеуметтік мәселелер:

- жұмыссыздық пен өзін-өзі жұмыспен қамту деңгейінің жоғары болуы (1-сурет);

Сурет 1. Моноқалалардағы өзін-өзі жұмыспен қамтушылар мен жұмыссыздар деңгейі

- көптеген моноқалалардағы халықтың табыс деңгейінің төмен болуы;

- халық санының азаюы;
 - әлеуметтік тұрақсыздықтардың өсуі.
3. Өмірлік маңызы бар инфрақұрылымдар мәселесі:
- инженерлік және әлеуметтік инфрақұрылымдардың тозуы;
 - моноқалалардың аумағындағы экологиялық мәселелердің ушығуы.

Бір айта кетерлігі, моноқалалардың көпшілігінде жылу, су жүйелерінің және электр байланыс желілерінің тозығы жеткен.

Бұл мәселелердің барлығы әр аймақтағы моноқалаларды өз ерекшеліктері бойынша дамыту арқылы шешілуі тиіс. Көріп отырғанымыздай, моноқалалардан халықтың ірі қалаларға қарай көшуі тұрақты жұмыс орнының жоқтығынан, осыған байланысты әлеуметтік жағдайдың өршуінен болып отыр. Тіпті, тұрақты жұмыс жасап тұрған кәсіпорындары бар қалалардың өзінде де халықтың басқа жаққа қоныс аудару ағымы байқалады. Бұл, өз кезегінде, осы қалалардағы экологиялық жағдайдың нашарлауы мен жұмыс орындарының тозығы жетіп, бүгінгі күнгі талаптарға сай келмеуінен, сондай-ақ, шет аймақтардағы жалақының төмендігі мен уақытында төленбеуі мәселелерімен түсіндіріледі. Моноқалалардың жағдайын жақсарту үшін тек сол қаланың өзі емес, сонымен қатар, моноқалалар үшін негізгі мәдени және әлеуметтік орталық болып табылатын облыс орталықтары мен негізгі азық-түлік пен жұмыс күшінің көзі болып табылатын елді-мекендерді де дамыту қажет. Әсіресе, соңғыларының даму болашағы ешқандай бағдарламамен толыққанды қарастырылмаған. Сондықтан да, моноқалалардың маңындағы елді-мекендерді осы қалалармен бірге дамыту кешенді бағдарламаға қосылса, еліміздегі өндірістік күштерді тиімді шоғырландыру көптеген түйткілді мәселелердің шешімін табуы сөзсіз болар еді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Ауезова З.Т. Нарықтық экономика жағдайында қалалық қоныстанудың өзгеру ерекшелігі // Изденіс, 2010. № 3(2). – 105-108б.
2. Бопиева Ж.К. Планирование пространственного развития в Республике Казахстан. – www.aef.kz
3. Э.Тоффлер. Третья Волна. - ООО «Фирма «Издательство АСТ» - Москва – 2013.
4. Моноқалаларды дамытудың 2012-2020 жылдарға арналған бағдарламасы. – ҚР Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі. - Астана, 2012

УДК 911.2

«ГЕОГРАФИЯНЫ ОҚИТУ ӘДІСТЕМЕСІ» ПӘНІ КУРСЫНДАҒЫ КІРІКТІРІЛГЕН БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ БОЙЫНША САБАҚ ЖҮРГІЗУ ҮЛГІСІ

Садыкова Айгуль

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің студенті
Ғылыми жетекші – Тенькебаева Ж.Ф.

Қазақстандық білім жүйесінде жаңашылдықтар кеңінен бастау алып жатыр. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан жолы – 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауында: «Орта білім жүйесінде жалпы білім беретін мектептерді Назарбаев зияткерлік мектептеріндегі оқыту деңгейіне жеткізу керек және Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы негізінде үлкен өзгерістер сатылы түрде енгізілуде. Ол үшін жалпы білім беру саласындағы басты өзгерістердің бірі мектептерге жаңа оқыту бағдарламасымен оқыту жаңашылдық болды.

Біз мектепе оқыған орта мектептің бағдарламасы Материктер мен мұхиттар